

DE FABEL VAN HET MYSTIEKE NIJLPAARD

Over de paradox van het gelijktijdig leven in twee werelden.
door Klaas Laan

In het Evangelie van Johannes zegt Jezus over zijn volgelingen en zichzelf; ‘Ze horen niet bij de wereld, zoals ik niet bij de wereld hoor’(1).

Er wordt onderscheid gemaakt tussen deze wereld en een andere wereld; “ergens”. Op een andere plaats geeft Jezus aan; ‘het koninkrijk van God ligt binnen uw bereik’(2). Voor degene die aan deze woorden uit het Evangelie waarde hecht in zijn leven, hoeft er dus geen misverstand over te bestaan dat het Koninkrijk van God een bewustzijnstoestand betreft die niet gebonden is aan tijd of ruimte. De vraag is dan, wat dit voor het dagelijkse leven betekent. Is het mogelijk om in deze twee “werelden” tegelijk te leven? Een paradoxaal gegeven, dat juist daarom zo herkenbaar is voor een spiritueel betrokken mens. De Zwitserse arts en psycholoog Carl Gustav Jung zei daarover; ‘merkwaardig genoeg behoort juist de paradox tot het hoogste geestelijke goed; terwijl ondubbelzinnigheid een teken van zwakte is’(3). Maar hoe verwoord je dit paradoxale in een artikel? Ik heb ervoor gekozen de lezer aan de hand van een fabel in 6 coupletten langs deze paradox te geleiden.

Na elk couplet zal ik mijn reflectie geven.

Een nijlpaard had tot ideaal verheven
Om als vogel hemelwaarts te zweven.
Al voor het hiermee begon
Verwarmde hem dit Idee als de zon.

Het wist, een nijlpaard zoals ik
Is voor het vliegen veel te dik.
Wil ik me op ’t hoogst geluk vergasten
Is het beter eerst te leren vasten.

Zo minderde ‘t nijlpaard z’n gewicht
En wijdde zich geheel aan ‘t licht.
Het nam toen een ferm besluit
En ging voorgoed het water uit...

Blijvend trok het verhevene aan,
In ‘t leven bleef als vraagstuk staan;
“Hoe kan ik in godsnaam zover komen
als de IBIS in mystieke dromen?”

Het nijlpaard zou een kunst gaan leren,
Liet zich door niets en niemand deren.
Het oefende zich onverstoord
Als danser op het slappe koord...

Waar de was van ambitie Icarus deed bezwijken
Ging ‘t nijlpaard meer op z’n Ideaal gelijken
Voor balans van ‘n stok voorzien
Lopend op een kabel bovendien!

HET IDEEAL

Een nijlpaard had tot ideaal verheven
Om als vogel hemelwaarts te zweven.
Reeds voor het met zijn pogen begon
Verwarmde hem dit Idee als de zon.

De spiritueel zoekende mens heeft innerlijk te maken met een onrust, een soort drang, een roep. Hoe dit te verbinden met de verplichtingen en verleidingen van het leven hier op aarde? Wie kent niet het heen en weer geslingerd worden tussen deze twee uitersten? Waarom het leven niet met volle teugen genieten en toegeven aan wat de zintuigen prettig vinden?

In feite houdt niets je tegen, integendeel, alles om je heen prikkelt je zelfs om je eraan over te geven. Op momenten dat we dit doen, is er echter weer iets dat ons lijkt te zeggen; hé, heb je niks beters te doen? Met meer of minder succes luisteren we naar dit innerlijke stemmetje. In minder “succesvolle” momenten voelen we ons “volslank” als een nijlpaard, zwemmend in de Nijl van ons leven, ondergedompeld in wat onze zintuigen behaagt, ten dienste van onze verlangens, onze maag en de “windmills of our mind”.

Maar wat kun je op andere momenten naar het licht verlangen. Geroerd raken door muziek, geboeid worden door poëzie of andere uitingen van schoonheid. Ook de bereidheid anderen van dienst te zijn, kan een uiting van dit verlangen zijn.

Hoe is het daarbij met uw ideaal gesteld? Hoezeer is het gefocust? Vaak zijn onze wensen nogal wisselend. Het is het overwegen waard je op je diepste wensen te concentreren. Wellicht komen uit onverwachte diepten en hoogten onzichtbare arbeiders, die zich aanbieden om bij de vervulling ervan te helpen.

Laat het een ideaal zijn dat u “verwarmt als de zon” en dat u “hemelwaarts” kan voeren.

De Bulgaarse spiritueel filosoof en pedagoog Omraam Mikhaël Aïvanhov zei hierover; ‘Zoek niet de schoonheid, noch de rijkdom, niet de macht of de kennis, want niets van dat alles zal u de overvloed brengen. Het menselijk hart vindt geen bevrediging in dergelijke verworvenheden en het bezit ervan stilt haar honger niet. Om haar krachten en haar leven niet onnodig te verbruiken, zou je iets wat niet te realiseren is, en voor altijd onbereikbaar, moeten wensen. Dit onbereikbare ideaal is God Zelf. Tussen God en ons strekt zich een oneindige ruimte uit, maar dwars door deze ruimte loopt een weg, als een gespannen draad. Door zich op het punt te richten dat God is, zullen we als vanzelf allerlei stations passeren. Deze stations zullen de rijkdom, de schoonheid, de kracht, de kennis, de macht zijn; alles wat de mens graag zou willen. We zullen ze vinden zonder ze te hebben gezocht omdat zij ons opwachten op de weg die leidt tot God.’(4)

OVER “HET VASTEN VAN DE WERELD”

Het wist, een nijlpaard zoals ik
Is voor het vliegen veel te dik.
Wil ik me op ’t hoogst geluk vergasten
Is het beter eerst te leren vasten.

Jezus deed niet moeilijk over de heiliging van de sabbat. Ook was hij, buiten wat toen gangbaar was, niet veeleisend ten aanzien van het vasten. Hij keek er echter op een diepzinniger wijze naar, wat zichtbaar wordt in het apocriefe Thomas Evangelie.

‘...dat hij vaste van de wereld en ruste van de werken der wereld...’ (5)

We zijn zo vol met van alles wat ons overkomt, in gezin of relatie, in ons werk, met de afbetaling van ons huis, met de wintersportvakantie, dat we niet meer kunnen “rusten van de werken der wereld”. Want we kunnen onze maag wel vol eten, maar bezitten een nog veel grotere maag, en

die heeft nooit genoeg. Dat is onze lagere natuur, onze persoonlijkheid, die onverzadigbaar is voor gevoelens en mentale activiteit, naast al datgene wat onze zintuigen lekker vinden. Deze inferieure natuur wil ons van deze wereld laten zijn(6).

Hiervoor verschaft Aïvanhov ons de volgende bede;

“Heer, geef mij niet te veel opdat ik u niet vergeet,
en ontzeg mij niet te veel opdat ik niet opstandig word!”(7)

Inmiddels zijn er honderdduizenden om ons heen ziek van de toegediende overdoses; overspannenheid, burn-out, depressie, neurose, angst en lichamelijke welvaartsziekten. Wordt het niet tijd dat we leren vasten in velerlei opzicht, om rust te vinden? Hoe? Door van tijd tot tijd de prikkeltoediens (TV, radio, krant, internet etc.) uit te schakelen en de directe verbinding met de vier elementen op te zoeken. Zon, zee, duinen, polder, bosde kostbaarste, zuiverste medicijnen zijn nog steeds gratis.

RICHT JE AANDACHT EN KIES

Zo minderde ‘t nijlpaard z’n gewicht
En wijdde zich geheel aan ‘t licht.
Het nam toen een ferm besluit
En ging voorgoed het water uit...

Hier zult u geen pleidooi aantreffen voor onthechting. Veeleer voor een zo volledig mogelijke betrokkenheid bij het maatschappelijk bestaan. Dit gaat echter alleen lukken voor wie zichzelf organiseert. Hiervoor is het nodig dat je weet wat je wilt en daar vervolgens consequenties aan verbindt. Oude vertrouwde gewoonten, waarvan je dacht dat je het niet zonder ze kon stellen (zoals - in een fabel kan het - het nijlpaard en het water), nemen in kracht af als naar verhouding het alternatief genoeg in ons wordt aangewakkerd.

Meestal komt het hier op neer dat je besluit iets minder, of anders, te doen. Om meer tijd en aandacht te kunnen winnen voor wat je ter harte gaat.

Kiezen wat je wilt met de rest van je leven, of kiezen, in de woorden van Jung; “worden wie je in wezen bent”, is moeilijk, zeker als het inhoudt dat je anderen moet teleurstellen of afstand neemt van zekerheid of gewin. (in deze fase vraag je je werkelijk af of het wel “zekerheid” of “gewin” was) Toch blijkt dat zo’n keuze veelal als een grote opluchting wordt ervaren (de ziel krijgt weer lucht). Belangrijk is wel dat het ‘ferme besluit’ genomen wordt uit vrije wil, als autonoom individu; het is de mens op zijn best in relatie tot zijn bestemming.

DE FASE VAN DE IBIS

Blijvend trok het verhevene aan,
In ‘t leven bleef als vraagstuk staan;
“Hoe kan ik in godsnaam zover komen
als de IBIS in mystieke dromen?”

Deze vogel is de Nijlreiger, die giftige reptielen vangt en daarmee de rivier zuivert. Met de Ibis wordt de god Thot afgebeeld, die stond voor diepe wijsheid en kennis van de wetten van het leven in de kosmos. Hij is de god van het licht. Thot werd later vereenzelvigd met Hermes, de boodschapper van de goden en weer later met Hermes Trismegistus, de schrijver van de “grondwet” der alchemisten, de Smaragden Tafel.(8)

Identificatie met de Ibis betekent hier dat je ten volle beseft wel aan de oever van het leven in de wereld te kunnen bestaan, maar dat je niet echt meer van die wereld deel uitmaakt. In die paradoxale toestand luister je naar de stilte in jezelf, waar de hogere natuur je zachtjes toespreekt. Om onnodig lijden te voorkomen, of te eindigen in opstandigheid, is hier inzicht geboden.

Het leven luistert hier nauw, letterlijk en figuurlijk! Met inzicht bedoel ik de kennis van de Ingewijden, die ons de maatstaven verschaft om juist te denken en in alle omstandigheden van het leven niet de innerlijke vrede te verliezen. “Het leven is mooi voor de mens die moedig is” zegt een mystiek lied van de mysticus Peter Deunov(9). Deze moed zullen we nodig hebben, want steeds loert datgene op onze zwaktes, wat ons al vele levens begeleidt en niet kan verdragen dat haar influisteringen worden genegeerd. Hier is de mens de waarnemer, de voorbijganger, die wacht tot het stof, dat het nemen van het “ferme besluit” heeft doen opwaaien, is gedaald. Onze lagere natuur heeft er een groot belang bij om ons weer “van de oever het water in te krijgen”; om ons weer van de wereld te laten worden. Het water staat hier voor het onbewuste en het onvermogen op zichzelf te kunnen bestaan; werkelijk zichzelf te kunnen zijn.

HET BEOEFENEN VAN DE KUNST

Het nijlpaard zou een kunst gaan leren,
Liet zich door niets en niemand deren.
Het oefende zich onverstoord
Als danser op het slappe koord...

De ‘kunst’ is vanouds de naam voor de beoefening van de alchemie. Elders is hier boeiend over geschreven (10) Vertaald naar het thema wordt hier bedoeld; het bewust trainen van het bewustzijn in het denken en het voelen. Deze twee modaliteiten in de mens dienen ervoor om te leren ervaren wat het betekent “wakker” te zijn. De Ingewijden, de alchemisten van de geest en de ziel, concentreren hun gedachten door meditatie en projecteren deze op het scherm van hun imaginatie, hun voorstellingsvermogen. Dat doen zij door hun astrale gebied te zuiveren en hun gevoelsleven zò tot rust te brengen, dat dit wordt als het rimpelloze oppervlak van een meer. Op dit projectiescherm worden hun meest verheven gedachten weerspiegeld(11). De Ingewijden, die wij ook kunnen worden, zijn de ambassadeurs van de geest die het rijk van de materie, van de verschijnselen, op deze wijze bevruchten. Hier vindt het alchemistische huwelijk plaats. Voor deze kosmische verbinding is de metafoer van de koorddanser gekozen. Het ‘slappe koord’ is de smalle weg van de individuele bewustwording, waar je links of rechts van af kunt vallen. Als hulpmiddel staat ons op deze weg de koorddansstok ter beschikking. Deze bestaat uit twee uiteinden, die voor Aïvanhov de Liefde en de Wijsheid zijn, die, mits in balans gehouden, ons naar het licht, de waarheid voeren. Door deze stok hebben we onze gezuiverde gevoelens en gedachten “in handen”. De handen zijn verbonden met het hartchakra, de innige verbondenheid met de ander, de gemeenschap, de wereld, de kosmos...

AFFINITEIT ALS HET KWIK VAN DE ALCHEMIST

Waar de was van ambitie Icarus deed bezwijken
Ging ‘t nijlpaard meer op z’n Ideaal gelijken
Voor balans van ‘n stok voorzien
Lopend op een kabel bovendien!

Tijdens dit alchemistische proces vindt meer en meer de vereenzelviging met het Ideaal plaats. Zoals in de natuur al datgene, wat het meest met elkaar omgaat, uiteindelijk op elkaar gaat lijken. Voor de spiritualist is affiniteit wat het kwik is voor de alchemist(12); het is het verbindende element.

Dit staat ver af van wat Icarus in de Griekse mythologie meende te kunnen doen. In zijn ijver om de zon te bereiken, bevestigde hij met bijenwas vleugels aan zijn lichaam. Dit smolt uiteraard toen hij de zon te dicht naderde en hij stortte neer. Hij verzocht de goden wegens onvoldoende kennis van de kosmische wetten. Icarus staat hier voor het ego, dat de verbinding met zijn goddelijke oorsprong verliest. Dit ego leeft in de illusie, dat het hoogste in de driedimensionale wereld te

bereiken valt en ontkent de waarde van het geestelijke, immateriële domein (8). Als men de intentie van een ideaal - en de wil daarvoor te leven - kan combineren met het deelnemen aan het maatschappelijk bestaan, beschikt de mens niet over een slap koord, maar over een stalen kabel als basis voor zijn geestelijke ontwikkeling. Je hoeft niet echt te vliegen, maar voelt je vrij als een vogel als alles wat je doet verwijst naar het ideaal dat je dierbaar is. Zo bevind je je in de wereld, maar bent er innerlijk niet afhankelijk van. Want wordt dat niet bepaald door datgene waar je hart het meest naar uitgaat?

Klaas Laan heeft een praktijk voor Jungiaanse analytische therapie in Zandvoort. Hij maakt deel uit van het team van vrijwilligers van Stichting Prosveta dat de boeken van en over Omraam Mikhaël Aïvanhov vertaalt en verspreidt. www.prosveta.nl

Email; laancoach@euronet.nl

Geraadpleegde literatuur;

1. Johannes 17;16
2. Lukas 17;21
3. C.G.Jung Complete Werken deel 5, Lemniscaat 1995
4. O.M.Aïvanhov, Dagtekst 4 augustus, Prosveta 1982
5. G. Quispel, Het Evangelie van Thomas, Bibliotheca Philosophica Hermetica 2004
6. O.M.Aïvanhov, de Gouden Sleutel, Prosveta 2003
7. O.M.Aïvanhov, de Nieuwe Aarde, Prosveta 1991
8. M.Timmer, van Anima tot Zeus, Lemniscaat 2001
9. P.Deunov, liedboek, Prosveta 1998
10. In dit verband wil ik twee boeken vermelden uit vele;
J.Slavenburg, De Hermetische Schakel, Ankh Hermes 2003
A.Coudert, Alchemie, Ankh Hermes 1984
11. O.M.Aïvanhov, de Macht van de Gedachte, Prosveta 2005
12. O.M.Aïvanhov, de mens veroverd zijn bestemming, Prosveta 2004